ئۇيغۇر خەلق توي - مەركە قوشاقلىرى

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق توي-مەرىكە قوشاقلىرى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: **ئۇچقۇنجان ئۆمەر**

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间喜庆歌谣/乌其洪江·吾买尔编著—喀什:喀什维吾尔文出版社,2006.8
ISBN 7—5373—1545—0

Ⅰ.维… Ⅱ.乌… Ⅲ.维吾尔族—民歌—作品集—中国—维吾尔语(中国少数民族语言)
Ⅳ.I277.291.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第 107118 号

责任编辑:图尔迪·亚木古尔
责任校对:拜合提亚尔·加苏尔

维吾尔民间喜庆歌谣

编者:乌其洪江·吾买尔

喀什维吾尔文出版社出版发行
(喀什市塔吾古孜路 14 号 邮编:844000)
各 地 新 华 书 店 经 销
喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷
787×1092 毫米 1/32 开本 6.25 印张
2006 年 8 月第 1 版 2006 年 8 月第 1 次印刷
印数:1 — 3080 定价:9.50 元

如有质量问题,请与我社联系调换 电话:0998—2653927

本书主要包括维吾尔族传统民间喜庆歌谣。

مەسئۇل مۇھەررىرى: تۇردى يامغۇر
مەسئۇل كوررېكتورى: بەختىيار جەسۇر

ئۇيغۇر خەلق توي-مەرىكە قوشاقلىرى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئۇچقۇنجان ئۆمەر

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
(قەشقەر شەھىرى تاربوغۇز يولى 14 ـ قورۇ، پوچتا نومۇرى: 844000)
جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرىدا سېتىلىدۇ
قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092×787مم، 1/32 باسما تاۋىقى: 6.25
2006 ـ يىل 8 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2006 ـ يىل 8 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىرازى: 1 — 3080

ISBN7 — 5373 — 1545 — 0
باھاسى: 9.50 يۈەن
سۈپەتتە مەسىلە كۆرۈلسە ئالماشتۇرۇپ بېرىلىدۇ
تېلېفون: 2653927 — 0998

كىرىش سۆز

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى ئۆزىنىڭ مول مەزمۇنى، تېماتىك رەڭدارلىقى، تارىخىي ئەھمىيىتى، ئىلمىي قىممىتى قاتارلىق ئالاھىدىلىكلىرى بىلەن مۇنەۋۋەر مىللىي مەدەنىيەت مىراسلىرىمىز ئىچىدىكى ئەڭ ئېسىل، ئەڭ پارلاق دۇردانىلەرنىڭ بىر قىسمى بولۇپ كەلدى. سۆز سەنئىتى بىلەن مۇزىكا سەنئىتىنىڭ بىر گەۋدىلىشىشىدىن مەيدانغا كەلگەن توي - مەرىكە قوشاقلىرى ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرىنىڭ ئايرىلماس تەركىبىي قىسمىدۇر. ئۇنىڭدا بىر پۈتۈن ئىدىيىۋى مەزمۇن، ئۆزىگە خاس مۇكەممەل ئاھاڭ، جانلىق، ئاممىباب، خىلمۇخىل شەكىل ۋە ۋاريانت، كۈچلۈك لىرىكىلىق خۇسۇسىيەتلەر مۇجەسسەملەنگەن بولۇپ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مىللىي ئالاھىدىلىكى ۋە خاس يەرلىك پۇراق ناھايىتى تولۇق گەۋدىلەندۈرۈلگەن. خۇددى لېنىن كۆرسىتىپ ئۆتكەندەك: «بىر دەۋردىكى خەلق قەلبىنى تەتقىق قىلىشنىڭ ئەڭ ياخشى ماتېرىيالى» سۈپىتىدە قامۇسلاردىن ئورۇن ئالغان.

ھالبۇكى، كەڭ ئاممىنىڭ توي - مەرىكە، بەزمە - مەشرەپ، تۈرلۈك چاي ئولتۇرۇشلىرى ۋە كۆڭۈل ئېچىش سورۇنلىرىدا ئوقۇلىدىغان توي - مەرىكە قوشاقلىرى شاد-

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.c

لىق، قەدىمىي مەدەنىيەتكە ئىگە ئۇيغۇر خەلقىنىڭ سىيا-
سىي، ئىقتىسادى، تارىخى، تۇرمۇش ئادىتى، مىجەز -
خاراكتېرىنى روشەن سۈرەتلەپ بېرىدۇ، شۇنداقلا ئۇ خەل-
قىمىزنىڭ پۈتمەس - تۈگىمەس ئەقىل - پاراسىتىنىڭ مەھ-
سۇلى بولۇش سۈپىتى بىلەن نۆۋەتتىكى سوتسىيالىستىك
مەنىۋى مەدەنىيلىك قۇرۇلۇشى ئۈچۈن مۇناسىپ تۆھپە
قوشىدۇ. شۇڭا، بۇ ئەنئەنىۋى مەنىۋى مەدەنىيەت بايلىقىنى
توپلاش، رەتلەش، نەشر قىلىش ئارقىلىق قېرىنداش مىل-
لەت خەلقلىرىگە تونۇشتۇرۇش، تەتقىق قىلىشنىڭ تارىخىي
ۋە رېئال ئەھمىيىتى ئىنتايىن زور. ئۇ، خەلقچىللىق،
دېموكراتىك، كەڭ - كۇشادە مەزمۇنغا ئىگە ئەنئەنىۋى
خەلق قوشاقلىرىنى ۋارىسلىق قىلغان ئاساستا راۋاجلاندۇ-
رۇش ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى سوتسىيالىستىك خەلق ئېغىز
ئەدەبىياتىنى يۈكسەلدۈرۈپ، پۈتۈن مىللەتنىڭ پەن - مەدە-
نىيەت سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈشتە؛ باي، قۇدرەتلىك، دې-
موكراتىك، يۈكسەك دەرىجىدىكى مەنىۋى مەدەنىيەتكە ئى-
گە، زامانىۋىلاشقان دۆلەت قۇرۇپ چىقىشتا تېگىشلىك
ئىجابىي رول ئوينايدۇ.

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى مىللىتىمىز مەدەنىيەت
خەزىنىسىدىكى پۈتمەس - تۈگىمەس بايلىق، ئۆچمەس ناما-
يەندە، يىلتىزى چوڭقۇر، شاخلىرى كۆپ، مېۋىسى شې-
رىن، باراقسان گىگانت دەرەخ. مەن 50- يىللارنىڭ ئوتتۇ-
رىلىرىدىن باشلاپ بۇ مېۋىلىك دەرەخ مېۋىلىرىنى بىر-
بىرلەپ تەرگۈچى، پەرۋىشلىگۈچى سۈپىتىدە 10 مىڭ كۈپ-
لېتتىن ئارتۇق ھەرخىل تۈر - ژانىردىكى خەلق قوشاقلى-

-رىنى توپلىغان ئىدىم. «ئۇيغۇر خەلق تارىخىي قوشاقلى-رى» ناملىق كىتابتىن كېيىن، ئامما بىلەن يۈز كۆرۈش-كەن بۇ توپلام ئەنە شۇ جاپالىق مېھنەتنىڭ داۋامى ۋە ئىجراسى. يېرىم ئەسىردىن بۇيانقى مۇشەققەتلىك ئىزدى-نىش، خىزمەتلىرىمنى سەمىمىي قوللىغان كەسىپداشلار ۋە ئالىم، تەتقىقاتچىلارغا بۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئالاھىدە تەشەككۈر ئېيتىمەن.

ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى پۈتمەس - تۈگىمەس بىر خەزىنە بولۇپ، ھەممىسى دېگۈدەك ئاھاڭغا چۈشىدۇ، توي-مەرىكە قوشاقلىرى تېخىمۇ شۇنداق. ئالىم، تەتقىقاتچىلى-رىمىز كۆرسىتىپ ئۆتكەندەك، خەلق قوشاقلىرى كۆپ ھاللاردا ناخشىغا ئارىلىشىپ كېتىدۇ، مۇزىكا - ئاھاڭلارغا سېلىنىپ، توي - مەرىكە، بەزمە - مەشرەپ، چاي ئولتۇ-رۇشلىرىدا ئوقۇلىدىغان توي - مەرىكە قوشاقلىرىنىڭ مەز-مۇن بىلەن مۇزىكا ۋە شەكىل جەھەتتىكى ئالاھىدىلىكى بۇ نۇقتىنى روشەن ئىسپاتلاپ بېرىدۇ. قەشقەر، ئىلى، قۇ-مۇل، ئاقسۇ قاتارلىق جايلاردا ئىلگىرى توپلانغان قوشاق-لاردىنمۇ توي - مەرىكە ۋە مەشرەپ قوشاقلىرىنىڭ بۇ ئالاھىدىلىكىنى يەنىمۇ چوڭقۇر ھېس قىلىمىز.

«ئۇيغۇر خەلق توي - مەرىكە قوشاقلىرى» نى نەشرگە تەييارلاش جەريانىدا «ئەسلىگە سادىق بولۇش، ئېھتىياتچان-لىق بىلەن رەتلەش» پرىنسىپىغا ئاساسەن، ۋەكىللىك خا-راكتېرىگە، ئىلمىيلىكىگە، يەرلىك ئالاھىدىلىكىگە دىققەت قىلىندى. بۇ نۇقتىدا تۆۋەندىكىلەرنى ئالاھىدە ئىزاھلاي-مەن:

1 . توي - مەرىكە قوشاقلىرىنىڭ مەزمۇنى مول، شەكلى خىلمۇخىل، تېماتىك دائىرىسى ناھايىتى كەڭ، شۇڭا بىرەر قوشاقنىڭ ئەينەن گەۋدىسى مۇقىملاشتۇرۇلغاندىن باشقا، ئۇنىڭ كۆپ خىل ۋارىيانتى ئىگىلەندى، ئۆلچەملىك نۇسخا ئاساسىدا توپلاپ رەتلەندى ۋە تولۇقلىنىپ، قېلىپقا چۈشۈرۈلدى.

2 . بىر قىسىم توي - مەرىكە قوشاقلىرى مەزمۇن ۋە شەكىل يېقىندىن قارىغاندا، ئابزاس - بۆلەكلەرگە بۆلۈنگەن ھالدا ئېيتىلىدۇ. بۇ قېتىم پرىنسىپ بويىچە ئەينەن ئېلىنىپ، شۇ پېتى رەتلەندى ۋە بۆلەك - قىسىملارغا ئاجرىتىلدى.

3 . بەزى توي - مەرىكە قوشاقلىرى خەلق ئارىسىدا چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ، ئېغىزدىن - ئېغىزغا كۆچۈپ، خەلق داستانلىرىغا ئايلىنىپ كەتكەن. بۇنداق قوشاقلارنىڭ ئەسلىي ناخشا نۇسخىسى ئەينەن بېرىلدى، داستان نۇسخىسىغا قىسقىچە ئىزاھات، چۈشەنچە بېرىلىپ، مەزمۇن تولۇقلاندى.

4 . توي - مەرىكە قوشاقلىرىنىڭ مەزمۇن بىردەكلىكى، ئىزچىللىقى، ئوخشاشلىقىدەك ئەھۋاللارغا ئاساسەن، بىر تەۋە، بىر دائىرە، بىر لىنىيىدىكى قوشاقلار شۇ دائىرە، كاتېگورىيە بويىچە يىغىپ رەتلەندى. چېچىلىپ، ئالمىشىپ ۋە قىسمەن ئۆزگىرىپ كەتكەن كۇپلېت - مىسرالار شۇ دائىرىگە جۇغلىنىپ، ئاساسىي مېلودىيە ۋە ئاساسىي گەۋدە مۇقىملاشتۇرۇلدى.

5 . توي - مەرىكە قوشاقلىرى ئىچىدىكى بەزى قوشاق-

لارنىڭ ھەرقايسى جايلاردا ئېيتىلىپ كېلىۋاتقان تېكىست، ئاھاڭلىرىدىكى قىسمەن ئۆزگىرىشلەر، ئوخشاشماسلىقلار مەزمۇنغا تەسىر يەتكۈزەتتى، بۇخىل خاتالار ئەستايىدىل ئوڭشىلىپ، ئەينەن كۆپلىت - مىسرا، مەنىلەر ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى. تېكىستنىڭ مۇقىملىقى ئىمكانقەدەر ساقلاپ قېلىندى.

6. قىسمەن توي - مەرىكە قوشاقلىرىدىكى يەرلىك تىل (دىئالېكت)، شىۋە، گراماتىكىلىق بىردەكلىك، مۇقىملىق ئەسلىگە كەلتۈرۈلدى. بولۇپمۇ بەزمە - مەشرەپ، ئولتۇرۇش قوشاق - بېيىتلىرىدىكى ئۆزگىچىلىك ۋە يەرلىك پۇراق ئالاھىدە ساقلىنىپ، ئىزاھات بېرىلدى.

7. قىسمەن توي - مەرىكە، مەشرەپ قوشاقلىرى بۇرۇن نەشر قىلىنغان بەزى توپلاملار، گېزىت - ژۇرنال-لاردا ئېلان قىلىنغان بولسىمۇ، تولۇق بولماسلىق، ئۆز-گىرىپ كېتىش، قوشۇلۇپ قېلىش ياكى كەمتۈك بولۇش ئەھۋاللىرى ساقلانغان. بۇخىل ئەھۋالدا تەتقىقات قىممىتى ۋە پەرق - ئۆزگىچىلىكى نەزەرگە ئېلىنىپ، مۇقىملاشتۇ-رۇش ئاساسىدا قايتىدىن بېكىتىلىپ ئېلان قىلىندى ۋە ئىزاھات بېرىلدى.

توپلامدىكى قوشاقلار خەلقىمىز ئارىسىدا ئەسىرلەردىن بۇيان، دەۋر - زامانلار ئالماشقان ئەھۋال ئاستىدا ئۈزۈلمەي تارقىلىپ، داۋاملىشىپ كەلگەن توي - مەرىكە قوشاقلىرى-نىڭ ئاساسى گەۋدىسى. بۈگۈنكى زامان، يېڭى دەۋر ۋە ھازىرقى توي - مەرىكىلەردە ئېيتىلىۋاتقان بەزى قوشاقلارمۇ تاللاپ كىرگۈزۈلدى. لېكىن، يىغقان، توپلاپ

رەتلىگەن ماتېرىياللارنىڭ كەملىكى، سەۋىيەمنىڭ چەك-
لىكلىكى، ئىزدىنىشىمنىڭ يېتەرسىزلىكى تۈپەيلى بەزى
قوشاقلار نەزەردىن سىرتتا قالغان بولۇشى مۇمكىن. بۇ
ساھەدىكى مۇتەخەسسىس، تەتقىقاتچىلارنىڭ ۋە كەڭ ئامما-
نىڭ سەممىي تەنقىد، تەكلىپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

ئۇچقۇنجان ئۆمەر

مۇندەرىجە

هاي - هاي يولەن 1
قىز كۆچۈرۈش قوشىقى 5
يۈز ئاچقۇ قوشىقى 7
توي ئەتىسى قوشىقى 10
ئانا قوشىقى 11
يار سەنەم 12
ئاللا يارىم 16
تالى دەيدۇ، تالى دەيدۇ 18
قارا قاش ئىشقى 21
ئاھۇپىراق، ئىشتىياق 27
بادام قاپاق 32
هەي - هەي يىگىت 33
دەرد ئاغرىقى 34
زىنداندىكى ئاشىق - مەشۇق قوشىقى 45
سوۋغات قوشىقى 47
جۇۋانلار 48
قارا كۆز 49
ئامان يار 50
تار جاھان 51
زەيتۇنخان 52

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.c

ئاسمىنىڭدا ئاي بارمۇ 54
گۈلياربخان 58
شەلىرىلك ئامان 60
بۇلبۇلىجان 61
يارىم نە كەتتى 62
ئالمىخان 62
قەمبەرخان 65
زىبىخان 66
چىمچاچاق 67
سارىخان 68
نازىگۈل 70
بوز ئات 71
يارى - يار 72
گۈلمەرەم 73
لەيلىگۈل 75
ئادارگۈل 76
شاخ - شاخ چىنار 77
دوپپىڭىزنىڭ گۈلىمەنا 78
سەيدىگۈل 79
ئەجەب قەندەك بالىكەنلا 80
ئاچا - ئاچا، جىنىم ئاچا 81
ئاق بىلەكىڭ بوينۇمدا 81
لەۋلىمە جانىم، لەۋلىرىڭىز 82
گۈل پاشا 83
قەشقەر هاۋاخان 84

يارىم خۇمالىق 85
ئاللا بالىخان 86
نىساگۇل 87
دوست خېنىم، ئامان - ئامان 87
ئالتۇنجان 88
قەشقەرنىڭ جۇۋانلىرى 89
ۋاي سارىگۇل 90
جېنىم جورام 91
گۇللەللە 91
جانىم ئاينۇرخان 92
لەۋەن يارلار 93
ئايشەمگۇل 93
گۇلئايىم 94
مىزانگۇل 95
يارى - يار 96
چىمەندەگۇل 96
يارىگۇللا 97
گۇليار 98
هەپىرەڭ خېنىم 99
گۇلئايشەم 100
ئاق بالىخان 100
ئاللا - باللا 101
ئاچىسىغا سىنچاي 102
ئالمىچى ئانارىڭ قەندەكمۇ 103
ئالانۇرخان 104

جىنەستە 104
سەيدەم 105
سەتەڭنى تاللاپ سۆيگەنلەر 106
مىراجىخان 106
يۈملاقتا سەن يۈملاق 107
ها ـ ها ـ ها 107
كاككۇك 108
توي قىلسپ چاتقان بىلەن (ھەجۋىي) 109
ئەر بىلەن خوتۇن (ھەجۋىي) 110
خېنىم ـ خېنىم، جانان خېنىم 111
يىگىت ـ يىگىت، مەردان يىگىت 113
بار ئىدى 113
قارا يورغا 116
گۈلەمخان قوشىقى 123
روزىلەم 127
قەمبەرنىسا 135
ئاللا خالىدەم 141
ئامىنەم 144
مۇز داۋان قوشىقى 153
چاي تۇتۇش قوشىقى 155
ئىيتىشىشلار 158
توي ـ مەرىكە ۋە مەشرەپ بېيىتلىرى 168

هاي ـ هاي يۇلەن[1]

1

هاي ـ هاي يۇلەن، هاي يۇلەن،
گۈل قايدا بار؟
بىر ياخشىغا بىر يامان
ھەر جايدا بار.

هاي ـ هاي يۇلەن، هاي يۇلەن،
بارمۇ هايات؟
قارچىغىدەك بويۇڭغا
بولدۇم سەيياد.

هاي ـ هاي يۇلەن، هاي يۇلەن،
مەن نە قىلاي؟
خەنجەر ئېلىپ يۈرەكنى
پارە قىلاي.

---

① بۇ توي ناخشىسى گەرچە غۇلجا تەرەپلەردە ئىجاد قىلىنغان بولسىمۇ، جەنۇبىي شىنجاڭدا، بولۇپمۇ قەشقەردە كەڭ تارقىلىپ، توي ـ مەرىكىلەردە ئېيتىلغان.

هاي ـ هاي يۇلەن، هاي يۇلەن،
قار كېلەدۇ.
بەرگى غازاڭ تونىنى كىيىپ
يار كېلەدۇ.

بەرگى غازاڭ تونىنىڭ
بەرگى تولا.
قىز ئالمىغان يىگىتنىڭ
دەردى تولا.

قارا ـ قارا قاغىلار
خاماندىدۇر.
قىز ئالمىغان يىگىتلەر
ئارماندىدۇر.

قىزىل ـ قىزىل پىيازنىڭ
پوستى تولا.
ئۆيلەنمىگەن يىگىتنىڭ
دوستى تولا.

شىلدىر ـ شىلدىر قومۇشقا
سىرغام چۈشتى.
سىنالمىغان يىگىتكە
كۆڭلۈم چۈشتى.

ئالا - ئالا كۆكنەك
پاقا ئالۇر.
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر
خاپا بولۇر.

ئاپئاق - ئاپئاق توشقانلار
سايدا تولا.
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر
تويدا تولا.

يېشىل - يېشىل قارىغايلار
تاغدا باتۇر.
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر
قايدا ياتۇر.

سېرىق - سېرىق، سېرىق قۇش
هۇ - هۇ دەيدۇ.
ئۆيلەنمىگەن يىگىتلەر
ئارمان يەيدۇ.

2

هاي - هاي يۇلەن باشلادىلە،
ۋاي - ۋاي جېنىمەي.
گۇلنى ئېلىپ تاشلادىلە،
ۋاي - ۋاي خېنىمەي.

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com